

הפטרות ימים נוראים

ג. שבת שובה (ב')

הושע י"ד ב' - י'

1. בראשית רבה פ"ד, י"ט

(יט) וישב ראובן אל הבור והיכן היה ר' אליעזר ור' יהושע רבי אליעזר אומר בשקו ובתעניתו כשנפנה הלך והציץ לאותו בור הה"ד וישב ראובן אל הבור אמר לו הקב"ה מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה ואיזה זה הושע שנאמר (הושע יד) שובה ישראל עד ה' אלהיך.

עד ד' אלוקיך- תשובה מאהבה שהיא מגיעה עד כסא הכבוד.

2. מלבי"ם הושע שם

(ב) שובה ישראל - אבל אתה ישראל שהם העם בכללם מבלעדי שומרון הלא אתה תוכל לשוב בתשובה, כי כשלת בעונך - כי אתה לא חטאת במרי ומרד רק נכשלת ע"י המכשילים אותך שהם מלכי שומרון, והיית כשווג וכאנוס ויש לך תקנה, והנה תחלה אמר שובה עד ה' - מלת עד מציין שה' עומד רחוק מהם והם צריכים ללכת אליו עד שיגיעו עדי, עד המקום אשר הוא שם, ר"ל שיעזבו את עונותיהם הקודמים ויתחרטו על העבר שטעו מני דרך בטעות ובאנוס ומבקשים הדרך לשוב עד ה' :

(ג) קחו - מוסיף עוד שאחר שתגיעו עד ה' ותהיו קרובים אצלו אז תוסיפו להטיב מעשיכם להבא ולעשות תשובה מאהבה עד שתקחו עמכם דברים - היינו ענינים שהם ידברו ויליצו יושר עליכם וילמדו עליכם זכות, שהוא מצות ומע"ט שתעשו, ושובו - שנית אל ה' - והיא התשובה מאהבה, שלא יוחשבו הזדונות לשגגות רק לזכיות, ואז לא תהיה הסליחה בעבור שיוחשב אונוס ושווג ומוטעה, רק תהיה הסליחה ע"י שיראה זכיותיהם וצדקותיהם שיקחו עמהם לדבר זכות עליהם, ובזה יסלח להם הגם שיוחשב שחטאו תחלה במזיד, בראותו שאחרי שפשעו נגדו שבו לאהבתו ועבודתו בכל לב ולא מיראת העונש רק מאהבה, ואז אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב - א] שתשא כל העון, לא כמו בתחלה שלא נשא את כל העון רק מקצתו כי עדיין נשאר חטא שווג ולא נשא רק מה שיחשוב אותו כחטא שווג, ועתה תשא אותו גם מזה הצד שתחשוב שהוא עון מזיד ובכ"ז תשא להם, וזה יהיה ע"י שתקח טוב - שתקח לנגדו טוב המעשים והזכיות, (וגם כדברי חז"ל שהעון עצמו יתהפך לזכות ויעשה מן העונות זכיות, עד שהעון יתהפך לטוב). ונשלמה פרים שפתינו - ר"ל כי בתחלה שלא נשא כל העון רק חשב אותו כמכשול בשווג עדיין היו חייבים להביא פרים לקרבן על השווג, (שהצבור שחטאו ע"י שגגת הוראה צריכים להביא פר חטאת על כל שבט ושבט) אבל עתה שתעביר גם את השווג נשלם תחת פרי החטאת בדברים שנאמר בשפתינו, ומפרש מה הן הדברים שיאמרו בשפתינו.

3. יומא פ"ו:

אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול איני והאמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (חיה) [הוא] יחיה לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה

מהרש"א שם

נעשו לו כשגגות כו'. הכא ודאי דאיכא לפרושי כפשטיה כדלעיל שובו בנים שובבים דמעיקרא כו' כפרשיי כשתעשו תשובה מעלה עליכם כאילו תחלת חטא של נערו וטעות עכ"ל ועד"ז אמר דוד חטאת נעורי ופשעי אל תזכור כחסדך זכר וגו' ר"ל אחר שעשה דוד תשובה וקבל עליו יסורין במעשה דבת שבע בקש מהקב"ה חטאת נעורי ופשעי שהם עונות גדולים אל תזכור לי עוד אותן אבל כחסדך זכור לי אותן שהיו כשגגות נחשבים כפי מדת חסדך ולא כמדת בשר ודם וה"נ כשעושה תשובה מעלה עליו כאילו תחלת עון בשווג היה אבל בסמוך דקאמר שזדונות נעשו לו כזכיות כו'. הוא לכאורה דבר תמוה דנמצא חוטא נשכר וי"ל דעושה תשובה מאהבה כדמסיק דבהכי איירי ודאי דעושה תשובה גמורה ומוסיף במעשיו הטובים יתר מכדי הצורך לגבי אותו עון והרי אותן מעשים טובים שמוסיף הם נעשים לו כזכיות וקרא דמייתי מוכיח כן שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם חיה וגו' דמשמע משפט וצדקה שהוסיף לעשות על תשובתו עליהם חיה יחיה ועד"ז יש לפרש במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד ועוד כתבנו בזה דרך אחר בפי אין עומדין ועד"ז י"ל מ"ש הכתוב דברו וגו' כי נרצה עונה כי לקחה וגו' כפלים בכל תטאתיה מלת נרצה קשה לפי פשוטו גם מלת לקחה דה"ל למכתב לקחה אבל הפירוש כי נרצה עונה שיהיה העון מרובה כזכיות ועד"ז לקחה שכר מצותיה לעתיד כפלים כחטאתיה כיון שהחטא גופיה נעשה זכות :

4. משך חכמה וילך

מדרש (בראשית רבה פד-יח) וישב ראובן ששב לשקו ולתעניתו כו' לא היה אדם שחטא לפני כו' ופתחת בתשובה חייך כו' פותח בתשובה תחילה שנאמר שובה ישראל כו'. הבאור דבדת הישראלי יש נמוסים והמה כמעט כל המצות שבין אדם לחברו, וחקים הם כמעט רוב מצות שבין אדם למקום, לכן על מצות שבין אדם לחברו צריך שירצה חברו (יומא פה:), אמנם אף שהשיב הגזלה ופייס חברו, בכ"ז גם המושכלות המה המשפטים סבת חטאם מה שהאדם מתרחק מהתורה ונתרחק מהמקום ב"ה ונעשה השכל שלו מוטעה, וגם המשפטים המושגים מהשכל יעות ויעשה שוד ורצח כמו שרואים אנו במוחש היום לכן ראובן שבלבל יצועי אביו וחסא בכבוד אביו, שזה מצד המושכלות ועשה ע"ז תשובת המשקל שהציל את יוסף אעפ"י שהפסיד על ידו הבכורה, וכמו שאמרה (ברכות ז:): ראו מה בין בני לבן חמי כו', והכל כדי שלא יצער אביו, בכ"ז הבין סבת חטאו מה שהיה בדברים שבינו למקום ברחוק זה גרם לו שבלבל יצועי אביו, ולכן פתח בתשובה תחילה על ההתחלה סבת החטא, ולכן שב לשקו ולתעניתו שהוא תשובה בינו לבין קונו,

וכן הושע אמר שובה ישראל עד ד' אלדיך כי כשלת בעונך, בעון שאתה חוטא נגד האומה עצמה היינו זה נגד זה, הסבה לזה מה שהורחקת מד' אלדיך, ולכן קחו עמכם דברים, היינו שירצו אחד לחברו ויפייסו זה לזה ואח"כ ושובו אל ד', שהסבה שחטאתם זה לזה הוא מה שחטאתם למקום, ולכן נשחתו ונתקלקלו הרגשותיכם בהמושכלות. והבן.

(הושע יד, ג) וקח טוב - הוא דברי הנביא לישראל שיקח טוב, כן מפרש בילקוט (נביאים תקלב), וכן אשר בך ירוחם יתום הוא דברי הנביא להאומה שירחמו על היתום, לכן אמר השי"ת ארפא משובתם כו' כי שב אפי ממנו, שחרון אף לא נזכר בתורה רק בעו"ג (דברים יא, יז) ובאלמנה ויתום לא תענון (שמות כא, כג), וכיון שמזה שבו שב אפי ממנו והבא לטהר מסייעין אותו ויזכו לתשובה גמורה. ויעוין מורה פרק ל"ו מח"א והבן. והנה ערבות הוא רק על המזיד, לא יתכן על השוגג, לכן אמר יכבוש עונותינו (סוף מיכה), שעל העון חושב הנביא שהוא עצמו בכלל הערבות וירא מדבר להשי"ת בנוכח, אכן על החטא אינו ערב ומדבר בנוכח להשי"ת ותשליך במצולות ים כל חטאתם.

5. שפת אמת שבת שובה תרל"ז

בגמ' גדולה תשובה שזדונות נעשין שגגות דכ' שובה ישראל כו' כי כשלת כו' נעשין זכיות כו' לא קשיא הא מיראה הא מאהבה כו' ע"ש. וקשה למה לא ביקש הנביא מבני ישראל לשוב מאהבה שהוא יותר טוב. אכן וודאי מקודם צריכין לשוב מיראה כי היתכן שהחוטא ישוב מאהבה. מהיכן בא לו אהבת הבורא רק ע"י התשובה מיראה השי"ת נותן לו בחי' אהבה במתנה כמ"ש אוהבם נדבה. והאמת כי תשובה מיראה היא בימות החול ועי"ז זוכה לשוב מאהבה בשי"ק. ואיתא במד' אשר אור הגנוז שראה הקב"ה שאין כדאי להשתמש בו בעוה"ז וגנוז אעפ"כ נתעכב האור עוד כל יום השבת ע"ש. שזה כח השבת שיוכל גם עוה"ז לקבל הארה שלמעלה. כמ"ש שהוא מעין עוה"ב אף כי עוה"ב היפוך מעוה"ז. והוא באמת ע"י נשמה יתירה השורה בשבת. שגם היא מעולם הגנוז כי בה לא הי' החטא. לכן יכולין בשבת לקבל מאור הגנוז. והוא כפי מה שמתקנים בחול כך יכולין לקבל הארת הנשמה יתירה בשי"ק כנ"ל:

6. שם תרנ"א

קחו עמכם דברים כו' כי הנה עיקר התשובה הוא לתקן השליחות שנשתלח האדם לעוה"ז. וכתוב כאשר ירד הגשם כו' ושמה לא ישוב כי אם הרוה כו' כן יהי' דברי כו' כל הפסוק. והקב"ה נתן בכל איש ישראל דברים שצריך להוציאם בעולם מכח אל הפועל לעשות בהם פירות ואז ישוב בשליחותו לפניו ית'. והוא נשמת אלקי כמ"ש רז"ל הנשמה בגוף כאזכרות בגוילין וכ"כ ואשים דברי בפיך. והנשמה צריכה לתקן המעשים והגוף כמ"ש כי אם הרוה כו' הארץ והולידה כו'. ואז תשוב הרוח אליו ית'. ולכן שבת מיוחדת לתשובה ע"י שיש בשבת עלי' מכל מעשה ימות החול שהוא מעין יום שכולו שבת שאז ישובו כל הדברים אליו. וכשאדם חוטא אין הנשמה יכולה לעלות כמ"ש לא ישוב כו' ריקם כו'. ולבעל תשובה השי"ת מסייע שהדברים יעשו פירות. וז"ש אהי' כטל כו' ויך שרשיו כלבנון ילכו יונקותיו כו' כל פרשת ההפטורה. הכוונה שיוכל להוציא מכח אל הפועל שיתקנו הדברים כל הגוף להפריח ולהצמיח לעשות פירות כנ"ל:

7. מאורות הראי"ה ירח האיתנים עמ' קנ"ט

"אהיה כטל לישראל, יפרח כשושנה ויך שרשיו כלבנון" (הושע יד, ו), הטל לא מיעצר (תענית ג, א), ופי' בזה שהגשם והטל מורים שניהם על השפעה, אבל יש השפעה שבאה מצד חסד עליון לבדו, ויש השפעה שאנו גורמים בעבודתנו באתערותא דלתתא, ומה שבא ע"י אתערותא דלתתא הוא גשם שבא ע"י האד העולה מהארץ (עי' בראשית ב, ו). ושפע הבא מחסד עליון לבדו הוא כטל מאת ד'. והנה כשם שמצינו השפעה כזאת בצרכים הגשמיים כן יש בדברים רוחניים, דהיינו שהשי"ת משפיע לפעמים שפע דעת וטהרת לב לתשובה ומע"ט, וזהו כטל. אבל זאת לדעת כי השי"ת שולח לאדם הרהורי תשובה והם כמו מעוררים שמרמזים להאדם שיזרז עצמו לחזק הרהורים הנ"ל ולקובעם בלבבו. והנה בעשי"ת הוא זמן שהשי"ת כביכול בעצמו שולח הרהורי תשובה בלבבות בני אדם. ע"כ עלינו לחזק הדברים שיהיו נשמרים בנו תמיד, דבלא"ה אדרבא זה הרהור התשובה נהפך לו לרועץ ח"ו, שעצם הרהור בא מאת ד', ואם לא שם אליו לב הוא כלא חש ח"ו על דבר ד'.

אמנם יש שם ב' פעולות שהאדם צריך לעשות כשיבא בלבבו הרהור תשובה בכל זמן וביותר בימים המקודשים הללו. כי הרהור התשובה הבא מלמעלה, בא רק דרך כללי, שלא טוב הדבר שישאר במצבו שהוא עומד עתה משוקע בעונותיו, אבל לשום דרכים בנפשו איך לתקן עניניו זהו בכלל חיפוש דרכים שעל האדם לעשות, ואיך להרחיב את דבר הרהור התשובה ע"פ התורה והיראה. א"כ עצם הרהור אינו כ"א כדמות חומר שמזמין השי"ת אל האדם, ועליו החובה מוטלת לעשות לו צורה בשלמות חכמה ודעת, יציץ ופרח בציצים ופריחים. וזה הוא מאמר הנביא "אהי' כטל לישראל" לתן להם פתיחת הלב בהרהורי תשובה, "יפרח כשושנה", דהיינו שמצדם עליהם להפריח הרעיון וליפותו ולעשות לו ציצים ופריחים, גם לראות ולהשתדל שיהי' מתקיים ולא יהי' כמי שנאמר עליהם "וחסדכם כענן בקר" (שם ו, ד). רק "יך שרשיו" באופן שרוחות הלב לא יעקרוהו.

